లతో విరోధం తెచ్చుకుంటే చాలా ప్రమాదం అని చెప్పారు. డాక్టర్లు చాలా హుందాగా చెప్పి వెళ్తూ ఉంటారు "ఆహారం యిమడనప్పుడు బలవంతంగా యివ్వకండి, నర్సు ముక్కుద్వారా ఆహారాన్ని ఇస్తుంది." అని. కానీ వీళ్లు ఏమాటా సరిగా విని చెయ్యరు. బీదలకు ఎనిమా యివ్వటానికి కూడా వీరికి విసుకే. ప్రతి దానికి చెయ్యిజాపటం - ఇస్తే సంతోషం, ఇవ్వకపోతే అడుగడుకూ బెదిరింపే. ముఖం చిట్లిస్తూ "కావలిస్తే మా మీద రిపోర్టు చేసుకోండి డాక్టరుగారితో" అని నోరుచేసుకుంటారు. డాక్టరుతో రిపోర్టుచేసే స్థోమతే వుంటే అన్ని విధాలా చక్కని వైద్యం చేయించుకో కలిగేవాళ్ళే! చేతిని విదిలించ కలిగినచోట చిలకలవలె ఎలా అభినయించ గలరో అని అతనికి ఆశ్చర్యం కలిగింది. గేటు వద్దవుండే వాడు తనకు రహస్యంగా లంచం డబ్బులు యిచ్చేవాణ్ణి ఎంత జనంలో నుంచైనా ఎట్టి అసమయంలోనైనా ఉపాయంగా లోనికి ప్రవేశింపజేసేవాడు. డబ్బుగలవాణ్ణి ఉద్యోగినీ దూరాన్నుంచే పసిపట్టి "బాబుగారొస్తున్నారు, దొరగారొస్తున్నా"రంటూ జనాన్ని వొత్తిగిల బెట్టేవాడు మిగిలిన వాళ్లను నోటికి వచ్చినట్లు అని ఆపేవాడు. మరణమంటే భయపడి వచ్చిన రోగి యిక్కడి యీ అనుభవాలకంటే మరణమే మేలనిపించేది. రోగివెంటవుండే సహాయకులకు వీళ్ల ప్రవర్తనవల్ల ప్రాణం విసికేది.

సంఘ జీవి అయిన మానవుడు స్వార్థప్రియతవల్ల సంఘద్రోహిగా మారిపోయాడు. సేవోత్సాహంగానీ, సౌభ్రాతృ ఆదరణగానీ వీళ్ల ముఖాల్లో కనుపించనందువల్ల నిద్రముఖాలతో మెడలువంచుకొని కాళ్లీడ్చుకుంటూ వార్డుళ్ళల్లో తిరుగుతూన్నప్పుడు వాళ్లదుస్తులుగానీ, ఆడంబరంగానీ కష్టాల్లో వున్నవాళ్లకు గౌరవభావాన్నిగానీ ఆశనుగానీ కలిగించలేక పోయేవి. వాళ్ల మెడలచుట్టూ వున్నస్టెతస్కోపులు నిర్జీవంగా హతసర్పాలవలె ప్రతిక్షణం భయంకరంగా తోచేవి.

ప్రపంచంలోకల్లా వైద్యవృత్తి, నర్సువృత్తి ఎంత పవిత్రమైనవి, ఎంత మహిమాన్వితమైనవి! ఎంతమనోహరమైనవి! కానీ సేవాభావం, ప్రియవచనం, సమదృష్టి, పరోపకారబుద్ధీ లేనప్పుడవి ఎంత వెలతెలా కనిపిస్తాయ్! ఎంత క్రూరంగా హేయంగా కనిపిస్తారు వాళ్లు!

ఏ వృత్తి అయినా, ఏ ఉద్యోగమైనా అంతే! ఏ వ్యక్తి అయినా అంతే!

◆ ◆ ◆

లేని ఆశను తెచ్చి పెట్టుకొని అతను తీక్షణమైన రోహిణీ ఎండలో తారురోడ్డు మీదనడిచి ఆస్పత్రి చేరేవాడు. అతని

అతని స్థితిగతులను ఆస్పత్రిలో విచారించారు. అతడు ధనవంతుడు కాడు. భూస్వామి కాడు. యన్. జి. ఓ. కాడు. చదువుకున్నవాడే అయినా నిరుద్యోగి. పిల్లలకు ట్యూషన్లు చెప్పి నెలకు నలభై రూపాయలు మాత్రం ఆర్జించుకొంటున్నాడు. అతని ఆదాయాన్ని బట్టి కూలీగాభావించారు అతన్ని వాళ్లు. పిల్లవాణ్ణి ఆస్పత్రిలో చేర్చుకొని మందు పోస్తున్నారు. ఇతరమందులూ, ఇన్జెక్షన్లూ పాపం తండ్రే కొనవలసివచ్చింది. డాక్టర్లూ, నర్సులూ కనికరిస్తే ఆ నిస్సహాయులకు యింకా సహాయం చేయవచ్చు. కానీ వాళ్లదయాదృష్టి నిజమైన బీదలమీద పడదు. ధనవంతులమీదా, ఉద్యోగులమీదా వాళ్ల దయాదృష్టిపడుతుంది. కనుక వాళ్లకే యితర సహాయాలూ జరుగుతూంటాయి. బీదలవల్ల వాళ్లకు ధనాశేమీ వుండదు కనుక మామూలు ధోరణిలో చూస్తూఉంటారు. నర్సులు తమ శుభ్ర మైనవుడుపులతో దేవకన్యలవలె తిరుగుతూ వున్నా, బీదరోగులను కసరి మాట్లాడుతూ వున్నప్పుడు ఎంతో వికృతంగా పైశాచికంగా కనపడేవాళ్లు! ధనవంతులూ, ఉద్యోగులూ అయిన రోగులకు మందు లిచ్చేటప్పుడు చిరునవ్వులనూ, సేవానమ్రభావాలనూ తెచ్చిపెట్టుకొనేవాళ్లు చిత్రంగా! బీదలరోగశయ్యలవద్దకు వచ్చేటప్పటికి అంత విసుకూ, చిరాకూ, కోపం, విదలింపూ అకారణంగా ఎలా తెచ్చిపెట్టుకొనేవాళ్లో!

ట్యూషన్లు చెప్పినందుకు రావలసిన డబ్బులను తిరిగితిరిగి వసూలు చేసుకొనీ, పరపతి ఏమిలేని తాను పుట్టినవరకూ అప్పుచేసీ తెచ్చిన పైకమంతా ఇన్జెక్షన్లకూ తెచ్చుకోమన్న మందులకూ అయిపోగా తమస్నేహానికి గుర్తుగా యిచ్చిన పార్కర్ కలాన్నికూడా అమ్మివేశాడు. ఇక ఎలాగా అన్న దిగులులో పడ్డాడు. బాబుకు ఎన్ని ఇన్జెక్షన్లిచ్చినా, మందులు వాడినా జబ్బు తిరుగుముఖంకాలేదు.

రోజూ కసరుకొంటూ వచ్చేనర్సు ఆ రోజు నవ్వుతూరావటం చిత్రంగా ఉంది.

"ఏమమ్మా, మీ బాబుకు తగ్గుతుందిలే. భయపడకూ" అంటూ ఇన్జెక్షన్ బుడ్డీని వ్రేళ్లసందున ఇరికించుకొని సిరెంజిలోకి మందును లాక్కొని అవతలవార్డులోకి వెళ్లింది. తల్లి నిశ్చేష్టురాలై కొయ్యబారింది. ఇదెక్కడి న్యాయం? మందులు కొని తెచ్చుకోలేని తమ వంటి బీదలమందులనేనా ఇతరులకివ్వటం? బహుశా ఎవరికో మెహర్బానీకొరకు తీసుకపోయివుంటుంది. అదైనా బీదలకోసం అయివుండదు. ఏ ఉద్యోగికో అయివుంటుంది. పెద్దడాక్టరు వచ్చినప్పుడు చెప్పవలెనని ఆమె అనుకొన్నది. కానీ అక్కడి వాళ్లందరూ నర్సు

చెప్పులుగానీ, గొడుగుగానీ పైకి ఖండువా గానీ లేదు. రెండుమైళ్ల దూరానవున్న ఆస్పత్రికి పిచ్చిగా, అనవసరంగా ఎన్నో సార్లు తిరిగేవాడు. లోపలికి ప్రవేశంమాత్రం రెండు సార్లే దొరికేది. దారిద్ర్యంవల్లా నిస్సహాయతవల్లా అతని పితృహృదయం దెబ్బతిన్నది. నిరాదరణవల్లా, నిరాశవల్లా అతని హృదయం మరింత పెద్ద గాయమయింది. తమ వద్దవున్న ఎన్ని వస్తువులను అమ్మి ఇన్జెక్షన్లనూ, మందులనూవాడినా బాబుకు జబ్బుతగ్గ లేదు. ఇకముందు కానీ కనపడే అవకాశం లేదు. గడచిన అనుభవాల వల్ల మామగారికి గానీ, బావమరదులకుగానీ హృదయాలులేవని తేలిపోయింది. ఇతరబంధువులూ, స్నేహితులూ ఆపదలో సహాయపడే వాళ్లెవల్లూలేరు. అందరూ ఈ మాట ఒకటి నేర్చారు ''ఈ రోజులలాంటివి. ఒకరికొకరుసహాయపడే రోజులు కావు. తండ్రీ బిడ్డాకానీ, అన్నాతమ్ముడూ కానీ'' అని. ఎటుచూచినా ఆశకవకాశమే లేదు. మధ్యమధ్య చూడడానికి వెళ్లినప్పుడు అతని హృదయం చలించిపోయేది. నిర్మలంగా, కాంతివంతంగా వున్న కళ్లతో నిశ్శబ్దంగా, బాధగా దురదృష్టవంతులైన తల్లిదండ్రులవైపు చూచేవాడు బాబు. ఏమైనా చెబుతాడేమోనని ఆశతో నిరీక్షించేవాళ్లు అశ్రుపూర్ణ నయనాలతో. కానీ ఏమీ చెప్పలేక పోయేవాడు. మధ్య మధ్య వణకుతో తనలేత చేతులను ఎత్తిజాపే వాడు. తల్లి ఆ లేత చేతులను మెడకు చుట్టుకొని తలవంచుకొని ఏడ్చేది. అప్పుడప్పుడు రాజిముండ కొడుతూన్నట్లూ, మామిగాడు తిడుతున్నట్లూ, పలవరించేవాడు. ఆపసి హృదయం ఎన్ని అక్రమాలను, అన్యాయాలను అస్వతంత్రుడు ధనహీనుడూ అయిన తండ్రిస్థితినిబట్టి సహించిందో ఈపలవరింతలవల్ల తెలుస్తోంది. ఆస్పత్రిలో చేరి అప్పుడే రెండువారాలు దాటాయి.

తండ్రి మనస్సులోని వేదనా, దుఃఖం ఎవరికి తెలుస్తాయ్ ? నిరుద్యోగి అయినందు వల్లే అస్వతంత్రుడుగా యితరులను ఆశ్రయించవలసివచ్చింది. ఈ కారణం చేతనే బిడ్డలను ఆరోగ్య పద్ధతులలో చక్కగా పోషించుకోలేక పోయాడు. స్వార్థంతోటీ, ఈర్ష్యతోటీ బంధువులు పెట్టిన చిక్కులను భరించవలసివచ్చింది. ముద్దుమాటలతోటీ, బాలక్రీడలతోటీ రంజింపచేసే దైవస్వరూపులైన అతనిపిల్లలను కూడ చూచి సహింపలేక పోయారు. బిడ్డలు పోషణలేకా బొత్తిగాబలహీనులై పోయి ఎక్కడచూచినా సిద్ధంగా కాచుకొనివుండే భయంకర అంటు వ్యాధులకు లోబడ్డారు. దారిద్ర్యంవల్ల జబ్బులూ, అస్వతంత్రతవల్ల ప్రాణాంతకమైన చిక్కులూ వస్తాయని చాలామందికి తెలిసినట్లులేదు. అంతా పూర్వకర్మానుభవమే అనే పిచ్చి నమ్మకమే పట్టుకున్నట్లుంది.

పాపం! ఆ తల్లిదండ్రులు శల్యావశిష్టులై ఉన్నారు. తల్లిస్థితి మరీకష్టంగా వుంది. బాబు పరిస్థితి ప్రమాదకరంగా వున్నందువల్ల చిన్నపిల్లవాణ్ణి ఇరుగు పొరుగు బంధువుల వద్ద విడిచివచ్చింది. బిడ్డ తనను వదలి ఎన్నడూ ఉండలేదు. ఎలా వున్నాడోనని దిగులు ఒకవైపూ, బాబుస్థితి ప్రమాదంగా వున్నందున ఆందోళన ఒకవైపూ బాధిస్తూ ఉన్నాయి. నిద్రలేదు ; సరైన ఆహారంలేదు. హృదయం బలహీనంగా వుండి లేస్తేకళ్లుతిరుగేవి. కాళ్లు తడబడేవి. ఇందుకుతోడు నర్సుల ప్రవర్తనా, డాక్టర్ల అలసభావమూ మరింత కష్టాన్ని కలిగించాయి.

మూడు వారాలుగడిచాయి. అతను డాక్టర్ల చుట్టూ తిరిగి ప్రాధేయపడి అడుగగా వాళ్లు యిలా అన్నారు. "ఎంత కాలంవుండాలో మేమెలా చెప్పగలం ! వ్రాసియిచ్చిన మందులూ, ఇన్జక్షన్లూ తెచ్చుకొంటూ వుండండి. వైద్యం జరుపుతూవుంటాం. తగ్గుతుందా ? తగ్గదా ? ఎంత కాలంవుండాలి ? ఎంతడబ్బుకావాలీ అంటే ఎవరూ చెప్పలేరు. వైద్యం చేయించుకో గలశక్తిలేకపోతే వెళ్లిపొండి" అని విసుగుదలా, కాఠిన్యమూధ్వనింపజేస్తూ.

అతనిమనస్సుకు యింకా కొంతకాలం వుంచి వైద్యం చేయిస్తే బాగుండునని తోచింది. కానీ తానిక ఎక్కడనుంచి డబ్బుతేగలడు ? డబ్బుతేలేనప్పుడు దుర్విధికి తల వొగ్గి మరల ఆ పల్లెటూరికి వెళ్లవలసిందే. ఇక యిక్కడవుండి ప్రయోజనమేముంది ! తాను ఏదోవిధంగా ధనాన్ని సంపాదించలేక పోయినందువల్లే యీనాడు తన బిడ్డకు వైద్యం చేయించలేక పోయాడు.

♦ ♦ ♦

తండ్రి తెలివి తప్పిపోయివున్న బాబును

ఎత్తుకున్నాడు. ఘోరదారిద్ర్యంతో పోట్లాడుతూ అష్టకష్టాలు పడి యింతకాలం పెంచుకొనికూడా సుఖంలేకుండా యీస్థితిలో ఎత్తుకొన్న ఆ తండ్రి దుఃఖభారంతో దుర్బలుడై ఊగిపోతున్నాడు. బాబు మాటలు ఒక్కొటొక్కటే జ్ఞాపకంరాసాగాయి. "నాన్నగారూ నాకు ఐదో యేడు వచ్చిందిగా. బొమ్మలపుస్తకం, పిండిబలపం, బుజ్జిపలకా, వీటిని పెట్టుకోటానికి రంగు రంగుల సంచీ తేండి. చదువుకొని గొప్ప వాణ్ణి కావద్దూ" ఆ చిన్నతనపు ధైర్యం! ఎంత ఆలోచనగా మాటలు, ఆ ముఖంలో వర్చస్సు! ఆ చిలిపి కళ్లలో ఎంత కాంతి! అందరూ "మంచి పిల్లవాడండీ" అనే వాళ్లు. మందుసీసాలు, పక్కగుడ్డలు తీసుకొని అశ్రుపూర్ణనయనాలతో వెంటవస్తూ వుంది తల్లి. బస్సుస్టేండ్ వద్దకుచేరారు. గ్రుడ్డి, కునిష్టి యాచకులందరూ వాళ్ల పరిస్థితిని తెలుసుకోకుండా చేతులు జాపుతూ చుట్టూ మూగారు. బస్సుచార్జి పోను మిగిలేవి కొన్ని చిల్లరడబ్బులు మాత్రం. ఆ డబ్బులను వాళ్లకు పంచిపెట్టి వాళ్లను వదిలించుకున్నాడు. తను, తన కుటుంబపరిస్థితి, కనపడుతూన్న ఘోరదారిద్ర్యం, మనదేశదారిద్ర్యం, అజ్ఞానం, మూఢనమ్మకాలు ఎన్నో భయంకరమైన ఆలోచనలు అతని బుర్రను కలచివేసినయ్. ఆలోచించలేక వూరుకున్నాడు. ప్రయాణికులందరూ బాబును పరీక్షించి తలా ఒక సలహాయిచ్చారు. తలా ఒక దేవునికి మ్రొక్కుకోమన్నారు. దారాలూ, తాయెత్తులూ కట్టించమన్నారు. దానం యివ్వమన్నారు. దిగదుడుపులు తీయించమన్నారు. "ధర్మాస్పత్రిలో ఆ దోపిడీని భరించగలమనే చేర్చారా? ఆస్పత్రిని నమ్ముకొని పిల్లవాడి జబ్బును ఎందుకు ముదరబెట్టుకొన్నా"రని కొందరు కోప్పడ్డారు. "దొరవంటి పిల్లవాడే, అయ్యో పాపం ఐదేండ్లు పెంచుకొనికూడా సుఖం లేకుండా పోయిందే" అని కొందరు జాలి పడ్డారు. "ఆ అధ్వాన్నపు పల్లెటూరికి మళ్లీ ఎందుకు తీసుకపోతావయ్యా—ఇక్కడే ఏదోవిధంగా నయంచేయించుకోకుండా. ఎందుకన్యాయం చేసుకొంటావయ్యా – రత్నంవంటి ఫిల్లవాణ్ణి" అని కొందరు అన్నారు.

వాళ్లు దిగవలసినచోటు వచ్చింది. బస్సు ఆగింది. నిర్దయుడై గ్రీష్మసూర్యుడు తనచండకిరణాలను మరింత తీక్షణంగా పరపుతున్నాడు. భారంగా బాబును అశ్రువులతో దించుకొన్నారు. తండ్రి బాబును తన భుజంమీద జాగ్రత్తగా పండుకోబెట్టుకున్నాడు. తల్లి బిడ్డకు ఎండతగలకుండా జాగ్రత్తగా గుడ్డకప్పింది. బస్సుఆగేచోటు నుంచి ఆకాలిబాట వంకరలుతిరిగిదుష్టకాల సర్పంవలె ఆ చిట్టడవిలోనుంచి ఆ నిర్దయ

జనపదంలోకి తీసుకవెళ్లుతోంది. ఎండలో నడుస్తూన్న వాళ్లకళ్లముందు చీకట్లు సుళ్లు తిరుగుతున్నాయ్! అశ్రువులు స్రవిస్తూవుండగా శరీరాలు దుర్బలంగా వణకిపోతున్నాయ్. దారిద్ర్యంవల్ల తిండిలేక అసలే దుర్బలమైన వారి శరీరాలు ఈ దుఃఖ శ్రమభారాన్ని మోయలేక పోతున్నాయి. ఐనా నిర్దయగావాళ్లు తమ శరీరాలను బలహీనమై చెడిపోయే స్థితిలోవున్న యంత్రంచేత భారమైన పనిని చేయిస్తున్నట్లు నిర్దయగా నడిపిస్తున్నారు. ఎటు చూచినా ఎవరూలేరు. అంతా చిట్టడవి. ఎక్కడా సీడను ప్రసాదించగలవృక్షమేలేదు. అన్నీ కలేచెట్లు, రేగుకంపలు. వాళ్లనాలుకలు విరుచుకపోతున్నాయి. బాబుకోసం మాత్రం మరచెంబులో కొద్దిగానీళ్లు ఉన్నాయి. ఆగి అప్పుడప్పుడూ బాబుకు గొంతుతడుపుతూ ఉన్నారు. నిరాశతో, దుఃఖంతో, శ్రమతో చేస్తున్నవాళ్ల యీ ప్రయాణం వాళ్ల జీవనయాత్రకు చిహ్నంవలె ఉంది.

అతనికి తన జీవన దురదృష్టగాథ అంతా జ్ఞాపకానికి వస్తూంది. తనకు తనతాత బోలెడంత ఆస్తిని యివ్వగా తనకు పోషకురాలైన పినతల్లి పెంచడానికి తీసుకపోవడమూ, పినతల్లి భర్త ఆ ఆస్తినంతా దిగమ్రింగి తనపేర ఇళ్లూ పొలాలూ ఏర్పరచుకోటమూ, చదువూ సంధ్యా సరిగా అబ్బనివ్వకుండా ఇంటినుండి తరమటమూ, ఏ ఉద్యోగానికీ అవకాశము లేకుండాపోవటమూ, ఉద్యోగాశ చూపి ఎంతో మంది లంచాలు కాజేయటమూ, ఇంకా ఎన్నో ఎన్నో.... అన్నీ జ్ఞాపకానికి వస్తూన్నాయి.

వాళ్లకు ఈ ప్రపంచంలో ఏ ఆశాలేదు. తమ యీ బిడ్డలయుందలి ఆశతో జీవిస్తున్నారు. అతడు ఒకరోజు తనబాబును గూర్చి ఆశపడ్డాడు. ఇంత చిన్నతనంలోనే సాహసాన్ని చూపుతున్న తన విజయకుమార్ ఒకనాడు దేశానికి ఉపయోగపడే సాహసోపేతుడౌతాడని ఆశపడ్డాడు. ఎంత జీవనావేగాన్ని, ధైర్యాన్ని బాల్యంలోనే చూపుతున్నాడు బాబు! దారిద్ర్యం మనదేశంలో యిలాంటి రత్నాల్ని ఆదిలోనే త్రుంచివేస్తోంది.

నిప్పులు కక్కుతోన్న ఆ ఎండలో నాలుకలు విరుచుకపోతున్నా, తలలూ పాదాలూ మాడిపోతున్నా ఆ బాటనే వాళ్లు తూలుతూ సోలుతూ దుఃఖమూ, నిరాశా తోడుగా పడిపోతూ ఉన్నారు. తమ బాబు జీవించే ఆశ వారికిలేదు. ఈ దారిద్ర్యాన్నీ, దుఃఖాన్నీ భరించి తాము బ్రతికే ఆశ తమకూలేదు. తమ చిన్న పిల్లవాని ముందుగతేమో ఊహించటానికే భయపడి పోయారు. ఎటుచూచినా అంతా అగమ్యగోచరం.